

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Moralske Tanker (DK)

Citation: Holberg, Ludvig: "Moralske Tanker", i Holberg, Ludvig: *Moralske Tanker*, udg. af F.J.Billeskov Jansen ; Jørgen Hunosøe , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1992, s. 144. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg13val-shoot-idm139659564351328/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Moralske Tanker

der ere visse smaa Ting, som andre foragte, hvilke jeg dog ikke kand imodstaae. Hvis du vil spørge mig om Aarsag dertil, saa er det mig ligesaa vanskeligt, som det vil blive dig at give Aarsag til, hvorfor du ikke kand taale at see røde Beeder, eller for din Svoger, hvi han ikke tør gaae i Mørke om Aftenen alleene, da han dog troer hverken Spøgelse eller Fanden. Jeg giver alleene tilkiende min Delicatesse udi smaa Ting, hvilke jeg frygter at ville incommodere mig i Ægtestand, og derudover finder det raadeligt at leve min øvrige Tiid udi Eenlighed. Jeg lader mig alleene nøje med at plante Træer, paa det at jeg skal synes at gjøre noget i Verden. Jeg efterlader mig og Bøger, efterdi jeg ikke kand have den Lykke at efterlade mig Børn. Om dette kand undskylde mig, og om det sidste kand ansees som noget Equivalent, derom lader jeg dig og andre dømme. Jeg erindrer mig engang at have set saadant Problema, nemlig, om det er meere fornødent udi et Societet at gjøre Bøger end at gjøre Børn, og at samme Problema saaledes haver været besvaret: *Hoc faciendum & illud non omittendum*; det er: Det sidste maa giøres, og det første ikke forsømmes. Hvis Svaret er vel grundet, saa sees deraf, at det sidste holdes fornemmelig en Borgers Pligt. Jeg vilde ogsaa gierne underskrive saadan Dom, hvis det ikke kostede meer Konst og Umage at gjøre Bøger end at gjøre Børn. Men, saasom det sidste udfordrer hverken Umage eller Konst, og en Amager Bonde ligesaa let og ligesaa net kand forrette dette som en Keiser, saa dømmer jeg saaledes derom, at, hvis det sidste er af større Nytte, saa er det første af større *Merite*, helst om Bøgerne ere vel skrevne, hvilket jeg dog ikke kand sige om mine Bøger, og allermindst om denne Dissertation, hvis *Merite* alleene bestaaer udi dens Korthed.

For at bøde nogenledes paa den Maverhed, vil jeg derfor her som et Anhang føie et Forslag, som mig af en ubekjendt Person er tilskikket, saasom Forslaget er denne Materie vedkommende, og det synes at *plaidere* for mig og andre Pebersvenne. Om Forslaget er gjort for Skiemt, eller om Projectmageren haver meenet det alvorligen, skal jeg ej kunne sige; vil derfor overlade det til andre Læseres Skionksomhed. Det samme var af saadant Indhold.

Min Herre!

Saasom jeg selv ingen Adresse haver til Stadens Politimester, og jeg veed, at min Herre haver Kundskab til samme gode Mand, saa beder jeg tjenstlig, at

dette mit Forslag angaaende Ægteskab maa ved eders Middel ham tilstilles. Jeg haver udstuderet adskilligt til det gemeene Beste, sær denne gode Stads Opkomst. Blant andre i mine Tanker nyttige Reformationer, som ved idelige Studeringer have avlet sig i mit patriotiske Hovet, er et Forslag, angaaende Ægteskab, hvilket jeg nu som min første Prøve lader udløbe af min Hiernes Bankestok. Forslaget er dette: Adskillige, saavel gamle, som nye anseelige Lovgivere, have holdet det for en Hoved-Nytte at forfremme Ægteskab og Afkoms Forplantelse. Det var i den Henseende at den store Lovgiver Lycurgus paalagde alle dem en haanlig Straf, som ikke ville gifte sig: det var og i samme Henseende, at Romerne gave særdeles Friheder til dem, som havde forøget Verden med tre Born. Jeg vil ikke disputere mod slige Forordningers Nytte, kand ej heller med Billighed saadant gjøre; thi ingen kand nægte, at et Lands Velfærd jo bestaaer udi Indbyggernes Mængde; men, som der er ingen Anordning, hvor nyttig den end kand være, der jo behøver at modificeres, og udi visse Ting at indskrænkes, saa synes mig, at denne Anordning kunde limiteres udi en vis Post, som jeg her vil anføre. Hvad som recommenderer en Stad er ikke mindre dens Zirlighed og Prydelse end dens Folkriighed. Man seer derfor, at enhver fornuftig Politie haver Omsorg for begge Deele: thi, ligesom man befletter sig paa at see Staden vel forsyned med Borgere, saa seer man ogsaa til, at den forsynes med zirlige Bygninger, med reene Gader, behagelige Spadsseergange, Skildrier, konstige Vandspring, Mobilier og andet, som kand lokke Fremmede til at reise didhen, for at fornøje deres Øjen; hvilket og nu omstunder er Hovedsigtet af Ungdommens Udenlandsreiser. Nu er det alle bekiendt, at intet pryder en Stad meere end smukke Fruentimmer, og at Døttrene udi Huset gemeenligen ere de herligste Meubler, og som mest stikke udi Øjene. Men just, naar saadanne Jomfruer have naaet deres Væxt, og ere komne udi Blomster, saa at de staae ligesom prægtige Lilier udi en Urtegaard, anmelder sig strax visse Personer, der anmode Forældrene om Forbindelse med deres kiære Døttre, og derved love at rygte dem saaledes, at de udi en Hast skulle tabe all deres Forgyldning, saa at de af Roser og Lilier skulle forvandles til Neller og Tornbuske, og derved skille Staden ved de største Prydelser, som den haver at bryste sig af. At saadant ikke øves for sterkt, og at disse fordervelige Urtegaardsmænd eller Lugere ikke for hastigen oprykke slige Stadens Planter eller komme dem til at visne, synes mig, at Politien burde have Indseende med. Jeg for min Part, saa ofte jeg hører en dejlig og artig ung Jomfrue at forandre sin Stand, græmmer jeg mig derover ligesaa meget som naar jeg hører, at en prægtig Bygning er afbrændt, et konstigt Vandspring af Vind er nedblæst, eller et forgyldt Crystallglas er sprukket: thi ved hver saadan Hændelse taber Staden een af sine Zira-

ther. Jeg gjorde forgangen Uge min Opvartning hos Mad. N. som jeg tilforn haver haft den Ære at conversere med under den Titel af Jomfrue Sylvia. Men hvilken Metamorphosis! jeg kiendte intet igien uden Sylvia: Røst, Skikkelse, Ansigtets Farve, Humeur og alt andet var saa forandret, ret ligesom Sind og Legeme havde været omsmættet og støbt udi en nye Form. Hendes Purpur var forvandlet til Askefarve, hendes Kinde vare indfaldne, hendes Luth var forvandlet til en Vugge, og hendes Tale, hvormed hun tilforn kunde ligesom fortrylle mig og andre, var ikkun om Torvkiøb paa Smør, Kiød og Ost. Dette Syn gav Sporer til min patriotiske Iver, og drev mig strax til at reenskribe dette Forslag, som jeg længe haver grundet paa til Publici Nytte.

Min Tanke er ikke, at alle kionne Jomfruer skulle leve deres beste Tiid udi eenlig Stand. Jeg vilde alleene, at der ved fornufte Anstalter saaledes magedes, at den Frihed at træde i Æggestand blev saaledes modereret, at Staden stedse kunde være forsynet med et tilstrækkeligt Antall af kionne, ugiftede og uskamsferede Jomfruer; og at en vis Reserve-Rulle over dem blev gjort, som stedse maatte holdes complet, paa det at Staden ved formegen Afgang intet maatte tabe af dens Glands og Zirath. Dette kunde skee ved at deele Stadens Jomfruer udi visse Classer, og det efter Grader af Skionhed, og at de som ved Politens Prøve og Stempel bleve erkiendte for at kunne gjøre største Honneur og Zirath til Staden, skulde befattes under den første Classe, hvilken stedse maatte have sit fulde Antall og ansees ligesom et Corps af visse staaende Tropper, saa at ingen af samme Classe maatte tillades at gifte sig uden Tallet var overcomplet. Anordningen kunde efter min ringe Skionsomhed forfattes saaledes: at ingen Jomfrue af Num. 1 maa uden Politens Tilladelse gifte sig, førend hun haver naaet sine 35 Aar, med mindre hun enten ved smaa Kopper, Tænders Fald, eller en anden u-lykkelig Hændelse haver tabt noget af sin Skionhed; og have Stadens Medici at drage Omsorg for, at de for deslige Ulejligheder vorde befriede indtil saadan Alder naaes. Hvad som herimod kunde siges, er at adskillige Jomfruer ikke ville finde Smag udi saadant Forslag: Men jeg haaber, at de fleste som oprigtige Patrioter, herudi gierne sætte deres Inclinationer tilside, for at befordre Publici Nytte. Jeg underkaster dog dette til min Herres Correction, og forbliver stedse

Hans skyldigste Tiener
og Publici u-afladelige Forbædrer
N. N.